

MEGNYITÓ SZÓZAT.

Állatvilág!

Az életnek és nyilvánulásainak mily mérhetetlen egyeteme van e szóban kifejezve!

Az oceán fenekén, a legnagyobb mélységben mint valami fantasztikus, szintelen rémek mozognak oly állatalakok, a melyek a mélység örök sötétségében csodás szervezetüknek a laikusnak szinte érthetetlen szerkezetével önmagukból önmaguknak világítanak. Egy óriási vízoszlop nyomása alatt megélnék! Mozognak és az oceán életének forgalmában elvégzik azt a munkát, a melyet szervezetüknél fogva csak ők végezhetnek és a mely az oceán életének egyetemére nézve nélkülözhetetlen. — Mind ez a természet törvényeinek folyamánya.

És ezzel ellentétben az őshegység valamely gerinczéről szárnyaszabadjára kél a keselyű. Csavarmenetben emelkedik mind magasabbra és magasabbra, túlhaladva a csúcsok minden magasságát, végre igazán az éterben kering egészen szárnyaszabadján; mert felülről semmi sem tartja függve, alulról semmi sem támasztja.

És helyzete mégis biztos; föltétlenül az még akkor is, ha a légkör magasságában vihar keletkezik, ha a madár alá és az anyaföld színe közé felhők tolulnak: ő vissza talál csalhatatlanul. Mert noha a földtől elszakadt, nem szakadhatott el teste súlyánál fogva *Newton* nehézkedési törvényének hatalma alól, mely a földre vissza vonzza és vissza is hozza.

A keselyű, fölfelé tartva, eltűnt a röghöz kötött ember szeme elől.

Vajjon mit keres a mérhetetlennek látszó magasságban? Begyéből kifogyott a készlet, gyomra még az elnyelt csontot is megemésztette. Ekkor az élet leghatalmasabb zsarnoka: az éhség ösztökéli a szárnyast. Fölemelkedik, hogy szétnézzen azzal a csodás szervezetű szemével, mely a mérhetetlen magasságtól megtágult látókörben is észreveszi a földszinén a hollók, a varjak nyüzsgését az esett állat hullája körül.

És ekkor: a keselyű félig bevonja szárnyát és esni kezd a mélység felé; az esés törvényénél fogva mind sebesebben zuhan; a zuhanó eséstől megzúg a hasított levegő, a czivakodó varjak szétrebbennek, a keselyű a föld közélébe érve hirtelenül teljesen kibontja szárnyát, ezzel megtöri a zuhanást és nyugodtan rászáll a hullára.

Mi ez?

A táplálkozásban a természet anyagcseréjének, az anyag átváltoztatásának képe, mely tele van a fizika legfönségesebb törvényeivel, itt a repülésben is kifejezve, a melyet az ember lángeze még csak ostromol; a kémia csodás folyamataiban, a melyek az élet időleges fönntartását biztosítva, az enyészetre és mégis az erő fönntmaradására vezetnek.

Százsor el van mondva, ezerszer meg van írva a vízcsöppben megnyilatkozó élet, a mint a görcső lencséi alatt kibontakozik és ez az irányzat bontja föl a szervezeteket utolsó észrevehető és megkülönböztethető részeikre, kutatva az élet alapfogalmát, végső föltételeit, keletkezését, fejlődését és elhanyaglását.

Maga ez az egyszerű vázlat csak arravaló, hogy egyetlen világító sugarat vessen az állatvilág, benne az állatélet mélyebb értelme és fölfogása felé. Gondozója, fejlesztője ennek az ember, mert mai fejlődése magaslatán fölérhetheti a jelenségeket, ha az élet végső okait nem is foghatja föl. Az állatvilág jelenségeiben a maga életét is látja fokozatokban kifejtve, melyeknek legélén és legcsúcán ő áll: de éppen mert helyzete legelőkelőbb, saját érdeke, hogy a fokozatokat megismerje.

Azt hiszik, hogy van az ember életének csak egyetlenegy viszonylata is, a melyben nem tükröződik, nem jelentkezik az úgynevezett «alsóbbrendű» állatélet valamely mozzanata?

Bizony nincsen!

Ha minden korszak legdicsőbb költői fölmagasztalták az anyaszeretetet fönségét, vajjon tisztán emberi tulajdonság ez?

Dehogy!

Egy pillantás a fészkenülő, tojásait napokon és éjjeleken át saját teste melegével költögető anyamadárra; egy pillantás a föld színére épített pacsirtafészkekre, mikor tele van tokos porontyokkal, a melyeknek feje úgy összeilleszkedik, hogy az egészet úgyszólván nyomtalanul elnyeli a környezet, a fészkek mimikrizmusa, az anyamadár elrendezése; és egy pillantás arra a végtelenül odaadó szorgalomra, a melylyel a madárpár fiainak a táplálékot hordja; arra a halálmegvetésre, a melylyel fiait védi: bizony ezzel az embert is ráoktatja az igazi, önzetlen, önfeláldozó szülő- és anyaszeretetre; ráoktatja, mert az embernél ez nem mindig ilyen!

A bolyhos pillangó letojja petéit, a melyeknek át kell telelniök.

Ezért az anyapille lekaparja saját testéről bolyhos szőrözetét, hogy a jövő nemzedéket, melyet sohasem fog látni, megvédje a tél dermesztő hidege ellen.

Vajjon nincs ebben az emberfia számára tanúság?

Az Argiope-pók köcsögalakú tokot sző petéire, hogy a tél fagya ellen biztosítsa; szövi pedig saját testéből fejtett fonalból; szövi-szövi folyton melegebbre. De teste fogyton-fogy, az állat teljesen elgyengül és a midőn a tok készen van, elfogyott a fonal, vele a pók élete is. Az anyaállat legtöbbször még testével is borítja a jövő nemzedéket.

Ez az eszményi kép, a melynek azonban visszája is van: a tigrisanya, mely nem egyszer fölfalja saját kölykeit.

Ezekben és a természet millió képében és példájában ráismer az ember önmagára is és innen van a természet nagy nevelő hatása; a miből az következik, hogy a természettel, egyáltalában az állatvilággal különösen meg kell ismerkednie az embernek, mert legsajátabb érdeke ezt így kívánja.

Az élő természetnek elfogulatlan szemlélete, életének, a benne nyilatkozó törvényességnek, bájnak fölismerése hatalmas, nemes nevelő hatást gyakorol az emberre, azért, mert tartalma való és igaz. És ez az, a mi a valóban, szépben, mert igazban fölemeli a lelket, bővíti az értelmet és a szó legszebb értelmében nemessé avatja a tudó embert.

Ifjú természetvizsgálók, egyesülve a természet tollforgató barátaival és hiveivel, e lapokkal szárnyat bontanak. Repülni kívánnak, hogy mind több és több társat és pártolást találva, az állatvilág ismeretével eleven hatást gyakoroljanak arra, a mi mindnyájunk legszentebb ügye: a magyar tudományos

művelődésre, arra az egyetlen oszlopra és egyetlen fegyverre, a mely teljesen a mienk, melynek ereje és hatása teljesen önmagunktól függ.

Úgy határozták, hogy fölhevítik az öreg, távozásra kész kolónust a bevezető szó elmondására.

Ime megtettem. Azon voltam, hogy értelmem, szívem melegét szólaltassam meg e sorokban. Még egyszer, talán utóljára léptem az ismeretterjesztés szószerkeztésére, a melyen a múltban annyiszor és talán nem is minden eredmény nélkül állottam és innen üdvözlő és bucsúzó szavam is csak az lehet:

Előre ifjú barátaim a magyar tudományos művelődés valóban szent nevében! Legyen veletek a siker és ebben majdan a nemzet hálája is.

Budapesten, 1908 februárban.

Herman Ottó.

